

นโยบายต่อต้านคอร์รัปชันและการให้สินบน Anti-corruption and Anti-bribery Policy

ดร.จักรี ศรีจารูเมธีญาณ¹
Dr.Jakree Srijarumethayan

บทคัดย่อ

คำว่า “คอร์รัปชัน” นั้นนิยามอาจตีความได้อย่างกว้างขวางมาก เช่น การทุจริต การฉ้อโกง การฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น โดยแต่ละความหมายล้วนให้ความหมายในเชิงแง่ลบทั้งสิ้น การทุจริตโดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่อำนาจและอิทธิพลที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นรวมถึงการเลือกที่รักมักที่ชัง การเห็นแก่ญาติพี่น้องกินสินบนฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้ระบบอุปถัมภ์และความไม่เป็นธรรมอื่นๆที่ข้าราชการหรือบุคคลใดใช้เป็นเครื่องมือในการลดทอนความเป็นธรรม ปัญหาการคอร์รัปชันหลายคนอาจจะมองว่าไม่สำคัญ เพราะอาจคิดว่าไม่ใช่ปัญหาของตัวเองบ้างไม่ใช่เรื่องใกล้ตัวบ้าง แต่หากย้อนกลับมาพิจารณาดูให้ดีแล้วปัญหาการคอร์รัปชันนี้นับว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกับชีวิตของเราทุกคนในฐานะที่เป็นประชาชนอย่างมากทีเดียว

คำสำคัญ : นโยบาย, การต่อต้าน, คอร์รัปชัน, การให้สินบน

Abstract

The word "corrupt" can be widely interpreted, such as fraud, fraud, corruption, etc., each meaning is negative. Corruption by using or relying on their position, duties, power and influence exists for the benefit of oneself or others, as well as for the sabotage for the sake of corrupt bribery. The use of patronage systems and other injustices which government officials or other individuals use as tools to deprive justice. Many corruption problems may not be significant. It may not be your own problem, not close. But if you look back to see the problem of corruption is a thing that is related to our lives as everyone is quite a lot.

Keywords : Policy, Against, Corruption, Bribery

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Lecturer of Public Administration Program, Mahamakut Buddhist University Northeastern Campus
E-mail : chakkree_1989@hotmail.com

บทนำ

นโยบาย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 ได้กำหนดความหมายของนโยบายไว้ว่า นโยบาย หมายถึง หลักการและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ และ ปทานุกรม Oxford English Dictionary ได้ให้คำจำกัดความของนโยบายไว้ว่า นโยบาย หมายถึง ความฉลาดและการใช้ดุลยพินิจที่หลักแหลมในทางการเมือง ศิลปะแห่งการดำเนินกิจการของบ้านเมือง การดำเนินการที่ฉลาดรอบคอบ แนวทางการดำเนินการของรัฐบาลพรรคการเมือง เป็นต้น (Jumpol Nimpanich. 2006 : 5)

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่านโยบายไว้เพิ่มเติม นโยบาย เป็น มากกว่า แนวทางการดำเนินการที่จงใจหรือตั้งใจ (Hecllo, H. Hugh. 1972 ; Jumpol Nimpanich. 2006 : 5) นโยบาย คือ ข้อเสนอสำหรับแนวทางการดำเนินงานของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐบาล ภายในสภาพแวดล้อมแบบหนึ่งซึ่งจะมีทั้งอุปสรรค และโอกาสบางประการด้วย อุปสรรคและโอกาสนั้นเองที่ผลักดันให้มีการเสนอนโยบายขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์และเอาชนะสภาพการณ์เช่น นั้น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใดนั่นเอง (Friedrich. 1963 : 70) นโยบาย หมายถึง ข้อความทั่วไปที่อธิบายถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึงค่าแถลงนโยบาย (policy statement) เป็นแนวทางในการดำเนินงาน (Knezevich. 1969 : 217) นโยบาย หมายถึง การตัดสินใจที่มีความฉลาดและหลักแหลม กล่าวคือเป็นการกระทำที่ไตร่ตรองและลึกซึ้งของผู้บริหารระดับสูง (McNichols. 1977 : 3) นโยบาย หมายถึง กรอบพื้นฐาน (A Basic Framework) ที่เป็นตัวกำหนดปัญหาหลักของบริษัท จุดมุ่งหมาย ปณิธาน วัตถุประสงค์ทั่วไป และแนวทางชุดหนึ่ง ซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานทางธุรกิจภายใต้กรอบแนวคิดรวมของบริษัท (Chang and Campo – Folres. 1980 : 7) นโยบาย หมายถึง ข้อความที่ให้แนวทาง (Guideline) สำหรับการพัฒนาและการดำเนินงานของหน่วยงานหรือแผนงาน (Program) ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ถึงหลักการพื้นฐานหรือความเชื่อถือของผู้รับผิดชอบสำหรับหน่วยงานหรือแผนงาน นั้น ๆ (Stecklein. 1989 : 8) สรุปได้ว่า นโยบาย หมายถึง แนวทางหรือกรอบที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ตามที่ต้องการ

คอร์รัปชัน (Corruption) หมายถึง การติดสินบน (Bribery) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดๆ โดยการเสนอให้สัญญา มอบให้ ให้อำนาจ ใ้คำมั่น ใ้เกียรติ หรือรับ ซึ่งเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ไม่เหมาะสม กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวกระทำหรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นการให้ได้มาหรือรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น หรือจารีตให้กระทำได้ (AI Energy. 2018 : ออนไลน์)

การให้สินบน

Office of the Royal Thai Academy (2011 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายคำว่า สินบน หมายถึง ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ให้แก่บุคคลเพื่อให้ผู้นั้นกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการตามที่ผู้จ่ายเงินสินบนต้องการ. คำว่า สินบน ประกอบด้วยคำว่า สิน กับคำว่า บน. สินเป็นคำไทย แปลว่า ทรัพย์สิน. บน เป็นคำภาษาเขมรว่า บอน (อ่านว่า บ้อน) หมายถึงการขอรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วย โดยสัญญาว่าหากช่วยให้สำเร็จแล้วจะให้สิ่งของตอบแทน. สินบน จึงหมายถึงเงินที่ให้ในลักษณะการบน แต่เป็นการบนเพื่อให้ช่วยในการทุจริต. การให้สินบนจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง. การให้สินบนแก่

เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพื่อให้อนุมัติโครงการต่างๆ ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินมากกว่าที่ควรจ่ายจริงหลายเท่า
จัดเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยตรง

มูลเหตุแห่งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการให้สินบน

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการให้สินบน ได้แก่

1. การขาดคุณธรรม ผู้ที่ทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงกล่าวได้ว่าเป็นผู้ขาดคุณธรรม คุณธรรมที่ขาดได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความละเอียดรอบคอบและเกรงกลัวบาป ความกตัญญูกตเวทิตะ ในพระพุทธศาสนา ความซื่อสัตย์สุจริตหรือสัจจะถือเป็นหลักธรรมที่สำคัญ สัจจะ หมายถึงความจริง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ผู้มีสัจจะจะต้องมีความจริงต่อคำพูดการกระทำ หน้าที่และบุคคลที่จะต้องพูดจริง ทำจริง ซื่อตรงต่อหน้าที่ มีความจริงใจต่อผู้อื่น ผู้มีสัจจะจะไม่เป็นผู้ทุจริตไม่ว่าในกรณีใดๆ หิริหรือความละเอียดรอบคอบและโอดตปปะความเกรงกลัวต่อบาป ถือเป็นธรรมคัมครองโลก (ธรรมเป็นโลกบาล) ทำให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เดือนร้อนและสับสนวุ่นวายก่อนนี้คนไทยส่วนใหญ่เชื่อในเรื่องบุญบาป เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องสังสารวัฏ-การเวียนว่ายตายเกิด จึงเป็นผู้มีหิริโอดตปปะ ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่ในปัจจุบันคนจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาจากต่างประเทศมักจะไม่เชื่อในเรื่องบุญและบาปไม่เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม จึงขาดหิริโอดตปปะ ทำการทุจริต ทำความชั่วกันมากขึ้นและถือว่าการทุจริตเป็นวิถีชีวิตเมื่อสังคมและโลกขาดหิริโอดตปปะเป็นธรรมเครื่องคัมครองสังคมและโลกจึงขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีความเดือนร้อนสับสนวุ่นวายยิ่งขึ้น

2. การขาดอุดมการณ์และอุดมคติ คำว่า อุดมการณ์ หมายถึง อุดมคติอันสูงส่งที่มุ่งใจมนุษย์ให้พยายามบรรลุถึง ส่วนคำว่า อุดมคติ หมายถึง จินตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดีความงามและความจริงใจทางใดทางหนึ่ง ที่มนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน บุคคลผู้มียุทธศาสตร์หรืออุดมคติจะเป็นผู้มีเป้าหมายของชีวิตและจะดำเนินชีวิตด้วยอุดมการณ์หรืออุดมคติ คือคุณธรรมความดี ผิดกับผู้ที่ไม่มีอุดมการณ์หรืออุดมคติจะทำทุกอย่างเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์ว่าการกระทำนั้นจะผิดและไม่ถูกต้องตามศีลธรรม (Chonnane Nathonjue, 2013 : ออนไลน์) ผู้ที่จะทำงานให้ได้ผลและประสบความสำเร็จจึงต้องมีคุณธรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความกระตือรือร้น ความบริสุทธิ์ใจและความมีอุดมคติ

อย่างไรก็ตามอุดมการณ์หรืออุดมคติจึงมีความสำคัญ ดังนี้ ทำหน้าที่เป็นเป้าหมายของชีวิต เป็นพลังผลักดันให้พยายามทำงานจนได้รับความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย และ ทำให้จิตใจมั่นคงอยู่ในคุณธรรมความดี ในการทำงานเพื่อสังคมและประโยชน์ส่วนรวม ผู้ที่มีอุดมคติจึงได้เปรียบผู้ที่ไม่มีอุดมคติ เพราะมีอุดมคติซึ่งเปรียบเสมือนแสงสว่างที่นำทางให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้ ส่วนผู้ที่ไม่มีอุดมคติเหมือนคนที่ขาดแสงสว่างเป็นผู้ที่ตกอยู่ในความมืด คือ มีใจที่มืดบอด เขาอาจจะมียศ มีตำแหน่งที่สูง มีอำนาจวาสนา แต่เขาอาจจะไม่มีความสุข ความผิดและความชั่วที่เขาทำอาจจะเป็นที่เขาลงใจของเขาให้รู้มึนร้อนเหมือนนรกที่อยู่ใใจ และเมื่อกรรมชั่วให้ผล เขาจะได้รับผลกรรมตามกรรมที่เขาได้ทำไว้อย่างแน่นอน

3. มีค่านิยมที่ผิด ปัจจุบันค่านิยมของสังคมได้เปลี่ยนไปจากเดิม ก่อนนี้เราเคยยกย่องคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต แต่ในปัจจุบันเรากลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับ

ความคิดจิตใจของคนที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมมีข้อความดังนี้ “ในบ้านเมืองเราทุกวันนี้มีเสียงกล่าวกันว่า ความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่างมีท่าทีจะกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับและสมยอมให้กระทำกันได้เป็นธรรมดา สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมัวลงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสดิ้นอันไหลเข้ามาท่วมทั่วไปหมด จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการช่วยกันผินคลิ้นที่กล่าวนั้น ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องขมใจไม่กระทำสิ่งใดๆที่เราารู้ผิดด้วยใจจริงว่าชั่วว่าเสื่อม เราต้องผินต้องห้ามความคิดและความประพฤติทุกอย่างที่รู้สึกว่าจะขัดกับธรรมะ เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้องและเป็นธรรมถ้าเราช่วยกันทำเช่นนี้ได้จริงๆให้ผลของความดีบังเกิดให้มากขึ้นๆ ก็จะช่วยค้ำจุนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมลงไปและจะช่วยให้ฟื้นคืนดีขึ้นเป็นลำดับ”

ผู้ที่มีค่านิยมที่ผิดเห็นว่าการทุจริตเป็นวิถีชีวิตเป็นเรื่องปกติธรรมดา เห็นคนชื้อเป็นคนชื้อ เห็นคนโกงเป็นคนฉลาด ย่อมจะทำการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยไม่มีความละอายต่อบุญและบาป และไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายของบ้านเมือง

4. ใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม บุคคลใดที่มีอำนาจและมีความโลภเห็นแก่เงิน ก็ย่อมจะคอร์รัปชั่น การมีอำนาจอย่างเดียวก็ย่อมจะคอร์รัปชั่น การมีอำนาจอย่างเดียวจึงไม่ทำให้คนทุจริตแต่การมีอำนาจโดยมีความโลภเห็นแก่เงิน จึงทำให้คนทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง กรณีตัวอย่างข้าราชการที่มีอำนาจเป็นจำนวนมากที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการรับใช้แผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีประวัติต่างปร้อยในเรื่องการทุจริต อาทิ จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) เป็นผู้บัญชาการทหารบกคนแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับการยกย่องว่าเป็นทหารเสือหนักแน่นมั่นคงถือความซื่อสัตย์ ความกตัญญูแลความจงรักภักดีที่ซื่อตรงต่อหน้าที่ โดยไม่มีประวัติต่างปร้อยในเรื่องใดทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามท่านได้ปฏิบัติตามคำสอนของบิดาของท่าน คือ พระยาสุรศักดิ์มนตรี (แสง ชูโต) อย่างเคร่งครัด คำสอนของบิดาของท่านมี 3 ข้อ ดังนี้ (1) ให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักคุณบิดา มารดา และญาติพี่น้อง ทั้งผู้มีคุณที่ได้อุปการะมาแล้ว (2) เมื่อได้ทำความผิดสิ่งใดไม่ให้พูดพรหรือแก้ตัวด้วยความเท็จ และ (3) ไม่ให้ประพฤติตนด้วยการข่มเหงและเบียดเบียนผู้ใดเป็นอันขาด

5. มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย สาเหตุอีกประการของการทุจริต คือ การมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้ต้องเป็นหนี้สิน เมื่อไม่สามารถจะหาเงินมาได้โดยทางสุจริต ก็ใช้วิธีทุจริต กรณีตัวอย่างสำหรับข้าราชการที่มีเงินเดือนและรายได้ไม่พอกับรายจ่ายของตนเองและครอบครัว จึงต้องฉ้อราษฎร์บังหลวง การฉ้อราษฎร์ก็โดยการเรียกร้องผลตอบแทนจากผู้มารับบริการหรือการรับสินบนเป็นการโกงเงินประชาชน ส่วนการบังหลวงคือการทุจริตเงินหลวง เช่น ยกยอกเงินที่จะต้องส่งให้หลวงหรือเบิกเงินเกินกว่าที่มีสิทธิจะเบิกได้ เป็นการโกงเงินแผ่นดิน หรือแม้แต่ผู้ที่ทำงานเอกชน ตัดการพนันหรือมีการใช้จ่ายเงินเกินฐานะและยังสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของบัตรเครดิตทำให้ขาดสติ ยับยั้งชั่งใจ ใช้จ่ายเงินเกินตัว ทำให้มีหนี้สินที่ไม่สามารถนำมาคืนหรือผ่อนส่งได้ จึงเกิดความคิดชั่ววูบหรือความตั้งใจในการก่อคดีต่างๆ เช่น การปล้นร้านทอง หรือบางรายไม่มีทางออกในการแก้ไขปัญหา ใช้วิธีการดับชีวิตตนเองเป็นการแก้ไขปัญหาคือ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากความอยากได้ อยากมี อยากเป็นทั้งสิ้น ฉะนั้น การประพฤติปฏิบัติตนโดยการเดินตามรอยพระยุคลบาทและนำคุณธรรม 4 ประการตามพระบรมราชาวาทตรงกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เรื่อง ขวราวธรรม 4 เป็นหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ (Jakree Srijarumethayan . 2018 : 173) มีดังนี้ (1) สัจจะ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ความจริง คือ จริ่งใจ พุดจริง ทำจริง (2) ทมะ การข่มใจ รู้จักควบคุมจิตใจของตนเอง ปรับปรุงตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา (3) ขันติ ความอดทน อดกลั้น ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว ไม่ท้อถอย (4) จาคะ ความเสียสละ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สละความสุขสบายของตนในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น ไม่เห็นแก่ตัวพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว

สังคมปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า การคอร์รัปชันในประเทศไทยเป็นปัญหามากแม้จะมีมาตรการป้องกันและแก้ไขก็ไม่สามารถขจัดปัญหาคอร์รัปชันให้หมดไปจากสังคมไทยได้ตราบดีที่คนไทยยังมีการดำรงชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ใช้เงินมากกว่ารายได้ขาดการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้นทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจกระแสบริโภคนิยม

- วัตถุนิยม เกิดการใช้เงินเกินรายได้โดยนิยมหรือชื่นชมกันวัตถุนิยม เช่น ชื่นชมกับการใช้สิ่งของหรือสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยโครงสร้างของสังคม ไทย

- ระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือสังคมไทยเป็นสังคมแนวตั้ง คือเป็นสังคมของกลุ่มที่มีอำนาจกับกลุ่มไม่มีอำนาจ โดยกลุ่มที่มีอำนาจจะทำทุกวิถีทางที่ใหตนมีอำนาจส่วนกลุ่มไม่มีอำนาจก็จะทำทุกวิถีทางให้ตนอยู่รอด และระบบอุปถัมภ์เป็นระบบที่ดูแลค้ำชูโดยผู้ใหญ่ดูแลเด็ก เด็กดูแลผู้ใหญ่ ซึ่งระบบอุปถัมภ์นี้เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเช่นเมื่อราชการกระทำคามผิดเกิดขึ้นอาจเกิดจากเหตุที่ไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผิด มีความจำเป็นในการกระทำเพื่อประโยชน์ของทางราชการหรือเกรงกลัวต่ออำนาจหรือกระโดยทุจริตก็ตาม เมื่อราชการกระทำผิดนักการเมืองมาโอบอุ้มส่วนราชการให้พ้นผิด การกระทำดังกล่าวเช่นนี้เป็นการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกันจึงทำให้เกิดการสนองตอบด้วยการกระทำคามผิดเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมไม่เข้มแข็ง การแทรกวงจากผู้มีอิทธิพลและนักการเมือง ความเบื้อหน้าและเพิกเฉยของประชาชน

การทุจริตคอร์รัปชันอาจแบ่งได้เป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ การทุจริตเชิงนโยบาย การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง การทุจริตในการให้สัมปทาน การทุจริตโดยการทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐการทุจริตเชิงนโยบายเป็นรูปแบบใหม่ของ การทุจริตที่แยกโดยอาศัยรูปแบบของกฎหมายหรือมติของคณะรัฐมนตรีหรือมติของคณะกรรมการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจผิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรมซึ่งประกอบด้วยข้อเท็จจริง เช่น

- มีการกำหนดนโยบายที่จะทำโครงการ หรือกิจการโดยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐบาลที่อ้างประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชนเป็นอันดับแรก

- มีการเตรียมการรองรับโครงการหรือกิจการนั้นให้มีความชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบ

- ท้ายสุดคือผลประโยชน์อันมิควรได้เกิดขึ้นแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลผลประโยชน์ที่มหาศาลที่ตกได้กับฝ่ายบริหารซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติหรือข้าราชการประจำการทุจริตต่อตำแหน่งเจ้าหน้าที่

ประเภทของการคอร์รัปชันแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือการคอร์รัปชันของบุคคล คอร์รัปชันระดับสถาบัน และคอร์รัปชันในรูประบบซึ่งแต่ละลักษณะก็มีที่มาแตกต่างกันออกไป โดยการคอร์รัปชันของบุคคลเป็นคอร์รัปชันขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ทั่วไปในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีสาเหตุมาจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ความย่อหย่อนในศีลธรรมและคุณธรรม ความขาดแคลนรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ความอยากได้ใคร่ดี ความกลัวว่าจะน้อยหน้าคนอื่น การแข่งขันในทางวัตถุ ความมั่งคั่ง ความเคยชินและความคิดว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติใครๆเขาก็ทำกันทั้งนั้น โดยเริ่มจากการรับหรือเรียกร้องสินน้ำใจ ค่าน้ำร้อนน้ำชา ค่าซื้อความสะดวก เงินใต้โต๊ะ เพื่อให้เรื่องต่างๆดำเนินไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วไม่ติดขัด หากไม่ได้รับเงินพิเศษหรือการเลี้ยงดูอุปถัมภ์ก็อาจจะเกิดการกักเรื่องหรือกลั่นแกล้งให้เกิดความล่าช้าและความเสียหายได้

การคอร์รัปชันของบุคคล คอร์รัปชันได้แพร่ขยายเข้าไปสู่สถาบันกลายเป็นประเพณีปฏิบัติขององค์กร โดยเฉพาะบางองค์กรซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพ่อค้า นักธุรกิจและประชาชนเกิดเป็นระบบหน้าม้าที่รับผิดชอบกับองค์กรเหล่านั้นแทนประชาชนเกิดการกินหัวคิว ลินบน การส่งส่วย การฮั้วการประมูลไปจนถึงลูกเล่นพลิกแพลงต่างๆ ซึ่งส่วนมากคอร์รัปชันในระดับสถาบันนี้จะทำกันเป็นทีม มีการแบ่งหน้าที่และผลประโยชน์กันอย่างเป็นขบวนการ ซึ่งเมื่อปล่อยทิ้งไว้นานเข้าก็กลายเป็นการยากที่จะถอนยวงหรือสืบสาวไปถึงตัวใหญ่ได้

อย่างไรก็ตามอันตรายที่สุดคือการคอร์รัปชันในรูประบบ ซึ่งมักจะเป็นการร่วมมือกันของฝ่ายการเมืองกับข้าราชการประจำด้วยการสร้างกลไกอย่างแยบยล ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าคอร์รัปชันเชิงนโยบาย หรือคอร์รัปชันเชิงบริหาร เป็นการโกงในระดับชาติโดยนักการเมืองที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ ตัวอย่างที่เห็นได้บ่อยๆ ก็คือโครงการอภิมาโครงการต่างๆ การกำหนดคุณสมบัติของการ จัดซื้อจัดจ้างให้ตรงกับของหรือบริษัทที่แอบตกลงกันไว้ล่วงหน้าแล้ว หรือที่เรียกว่าล๊อคสเปค รวมถึงการเรียกเงินปากถุงหรือเปอร์เซ็นต์สำหรับการเซ็นอนุมัติโครงการต่างๆ การดักซื้อที่ดินราคาถูกเพื่อโก่งราคาขายให้รัฐในการสร้างถนนหรือสถานที่ราชการ เป็นต้น

ความจริงแล้วการคอร์รัปชันยังมีวิธีการต่างๆอีกมากมาย และก็ได้ฝังรากลึกลงในสังคมไทย จนคนทั่วไปเห็นเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันและยินยอมที่จะเสียเงินเพื่อซื้อความสะดวก สิทธิพิเศษ หรือตัดความรำคาญ แม้กระทั่งเกิดความคิดสี่เทาประเภทกินตามน้ำ เข้าเมืองตาหลิ่วก็หลิ่วตาตาม ตัวเล็กกินไก่ ตัวใหญ่ค้อยกินช้างหรือคนโกงแต่เก่งดีกว่าคนซื่อที่ทำงานไม่เป็น ซึ่งการกระทำและความคิดเหล่านี้ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมคอร์รัปชันเกือบจะสมบูรณ์

ผลกระทบของการคอร์รัปชัน

การทุจริตคอร์รัปชันได้ส่งผลกระทบต่อหลายภาคส่วนด้วยกันดังนั้นโทษของคอร์รัปชันและการให้สินบน มีดังต่อไปนี้ (Chonnanee Nathongjue. 2013 : ออนไลน์)

1. ความไม่มีประสิทธิภาพของนโยบายการคลังในทางเศรษฐศาสตร์ นโยบายการคลังคือการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากภาคส่วนที่มั่งคั่งกว่าไปสู่ภาคอื่นๆ ซึ่งเป็นการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำจากภาคส่วนที่จำเป็นน้อยกว่าสู่ภาคส่วนที่จำเป็นมากกว่า เช่น บริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมจากอนาคตมาใช้แก้ปัญหาปัจจุบัน อาทิ การแก้วิกฤตโดยกู้ยืมจากหนี้สาธารณะ ถ้าพิจารณาจากขนาดของงบประมาณทั้งรัฐและรัฐวิสาหกิจจะรวมเกินกว่า 1 ใน 3 ของรายได้ประชาชาติ

การคอร์รัปชันนอกจากทำให้ทรัพยากรส่วนนี้รั่วไหลไม่เกิดประโยชน์ตามสมควรแล้วยังทำให้เกิดการบิดเบือนการตัดสินใจในนโยบายการคลัง ทำให้ทรัพยากรภาครัฐซึ่งเป็นทรัพยากรที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ถูกจัดสรรและใช้งานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ จนบางครั้งก็เป็นต้นเหตุของวิกฤตร้ายแรงต่างๆในอนาคต

2. คุณภาพและต้นทุนของบริการพื้นฐาน โดยเหตุที่รัฐเป็นผู้รับผิดชอบบริการพื้นฐานสาธารณะแทบทั้งหมดการที่มีการคอร์รัปชันอย่างกว้างขวางในทุกภาคส่วน ทำให้บริการพื้นฐานมีคุณภาพต่ำ ปริมาณไม่เพียงพอและมีต้นทุนสูง ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีประสิทธิภาพในการแข่งขัน

3. ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนของการจัดสรรทรัพยากรในภาคเอกชน เนื่องด้วยคอร์รัปชันขนาดใหญ่ มักเกิดขึ้นในภาคที่ไม่ใช่สินค้าบริการในตลาดโลกหรือที่เรียกว่า Non-Tradables ซึ่งอำนาจรัฐสามารถเอื้อประโยชน์ได้มากเพราะช่วยกีดกันการแข่งขันได้ ซึ่งจะทำให้เกิดกำไรอย่างมาก ทำให้ทรัพยากรจำนวนมากไหลเข้าสู่ภาคนี้เกินสมควร ทั้งทรัพยากรเงินทุนและทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ คือ ฉลาด เก่ง แต่ไม่มีสำนึกคุณธรรม จะเห็นได้ว่ามหาเศรษฐีไทยจำนวนมากอยู่ในภาคส่วนนี้ตั้งได้กล่าวมาแล้ว และอภิมหาเศรษฐีจำนวนมากจะมีอาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น การเมืองภาคสภปรกและล็อบบี้สตั๊เป็นต้น

4. โทษใหญ่อีกประการหนึ่งคือ การบั่นทอนศักยภาพการแข่งขันของประเทศโดยรวม ดังที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนามากกว่า 50 ปี ตั้งแต่มีนิยามคำนี้ถึงแม้จะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกว่า 10 แผน แต่ก็ก้าวหน้ามาได้แค่ครึ่งทาง ถ้านับตามนิยามรายได้ประชาชาติต่อคนต่อปี ผมมั่นใจว่าคอร์รัปชันเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดของการพัฒนา เพราะนอกจากจะมีโทษตามที่กล่าวมาแล้วทั้ง 3 ประการ ยังทำให้ภาคเอกชนขาดการพัฒนา เช่น การที่มีช่องทางมากมายที่จะซื้อหาความได้เปรียบหรือกีดกันการแข่งขัน โดยที่ไม่ต้องพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพแท้จริง ทำให้ขาดแรงกดดันและความจำเป็นในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการ รวมทั้งการค้นหานวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เอกชนไทยมีงบประมาณการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาต่ำที่สุด ประเทศหนึ่ง เพราะการซื้อหาความได้เปรียบย่อมมีความแน่นอนกว่า และมีความเสี่ยงน้อยกว่าการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา

5. ความเหลื่อมล้ำในสังคมซึ่งเป็นปัญหายิ่งใหญ่ในปัจจุบันก็มีสาเหตุไม่น้อยที่มาจากคอร์รัปชัน การที่เราไม่ปรับปรุงศักยภาพในการแข่งขัน ทำให้ภาคเศรษฐกิจจำเป็นต้องไปกดเงินเดือนค่าจ้าง ราคาสินค้าเกษตร ซึ่งผู้รับเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อ 20 ปีที่แล้ว ประเทศจีนได้ซื้อว่ามีค่าแรงต่ำกว่าครึ่งของเรา แต่ในปัจจุบันแทบทุกเขตทุกมณฑลมีค่าแรงที่สูงกว่า และรายได้ประชาชาติต่อคนของจีนจะแซงหน้าเราอย่างแน่นอน

6. ในส่วนของความแตกแยกในสังคมไทย ซึ่งนอกจากจะเกิดจากความเหลื่อมล้ำแล้ว การที่มีคนกลุ่มใหญ่ใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะพยายามเข้าถึงหรือได้มาซึ่งอำนาจรัฐ โดยไม่คำนึงถึงวิธีการและต้นทุนที่ใช้ เนื่องจากมีผลตอบแทนที่สูงคุ้มค่า ก็เป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของปัญหาความแตกแยกอย่างรุนแรงที่เราเผชิญอยู่แม้แต่ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็มีสาเหตุไม่น้อยที่มาจากคอร์รัปชัน

แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันและการให้สินบน

ทุกทางปัญหามีทางออกเสมอหากทุกคนร่วมด้วยช่วยกันอย่างจริงจัง สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันและการให้สินบน ควรดำเนินการ ดังนี้ (Rachen Noppanatwongkorn and Natthaphol Nilnopphakun. 2016)

1. การเปลี่ยนทัศนคติของสังคม ซึ่งคงจะอยู่ในส่วนของ ยุทธศาสตร์ “ปลูกฝัง” ที่ดำเนินอยู่ทุกวันนี้ เรื่องสำคัญที่สุดในการที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมฝังรากจนกลายเป็นวิถีชีวิตของคน ส่วนใหญ่ไปแล้ว จะต้องเปลี่ยนทัศนคติที่ยอมรับ หรือวางเฉยกับความชั่วร้ายที่เกิดขึ้น ให้เป็นการปฏิเสธและต่อต้านให้ได้ หากสังคมส่วนใหญ่ไม่มีฉันทานุมติในทางเดียวกัน การชนะสงครามกับคอร์รัปชันย่อมเป็นไปได้หากมาตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ผล โดยเฉพาะการปลูกจิตสำนึกให้สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ และคุณภาพชีวิตตามที่ต้องการได้ ควรปลูกฝังตั้งแต่เด็กนักเรียนให้มีความประพฤติเรียบร้อย มีวินัย มารยาทงาม มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ขยันหมั่นเพียร ใฝ่เรียนรู้ เป็นต้น (Busakorn Watthanabut. 2018 : 43)

2. การกระจายอำนาจรัฐ ซึ่งนอกจากมีประโยชน์มากในมิติอื่นๆ แล้ว ยังมีส่วนช่วยลดการคอร์รัปชันได้มาก โดยเฉพาะการกระจายอำนาจในการกำหนดงบประมาณการจัดสรรและควบคุมการใช้ทรัพยากร ให้แก่ท้องถิ่น เพราะจะเกิดแรงจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่น ติดตามดูแลตรวจสอบไม่ให้มีการรั่วไหล เนื่องจากมีส่วนได้เสียโดยตรง เป็นการขจัดเงื่อนไขของกลยุทธ์ “ได้กระจุก-เสียกระจาย”

3. ขจัดเงื่อนไขที่เอื้อให้มีการทุจริต ได้แก่ ลดขั้นตอนในระบบราชการและแก้ไขระเบียบปฏิบัติที่ยุ่ยากซับซ้อน โดยเฉพาะที่อนุญาตให้มีการใช้พิจารณาของผู้มีอำนาจ มีการใช้ทรัพยากรภายนอก (Outsource) สำหรับงานบริการให้แก่เอกชนให้มากที่สุด ซึ่งหลายหน่วยงานเคยใช้ได้ผลมาแล้ว มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ หรือที่เรียกว่า Service Level Agreement ของการให้บริการประชาชนในทุกๆ เรื่อง มีช่องทางให้ประชาชนร้องเรียนได้อย่างสะดวก และมีกระบวนการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วเมื่อเกิดสิ่งที่ไม่ปกติขึ้น เพื่อขจัดเงื่อนไขการ “ซื้อความสะดวก”

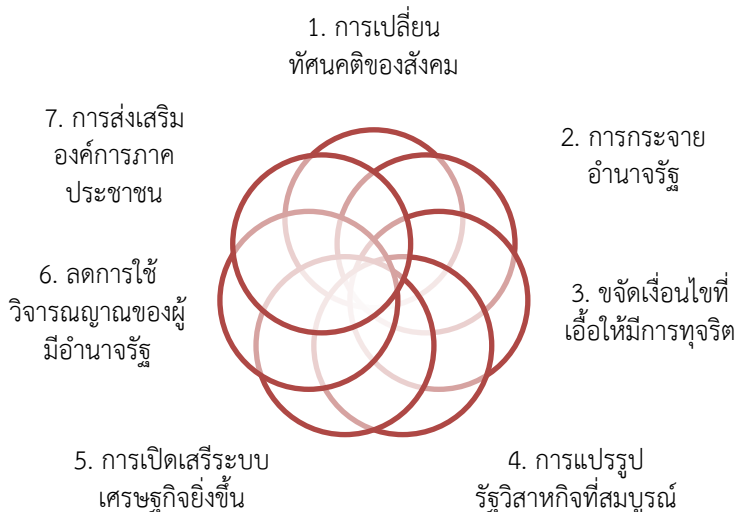
4. การแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่สมบูรณ์ ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน เรามีรัฐวิสาหกิจเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กว่า 10 แห่ง แต่ก็กล่าวได้ว่าไม่เคยมีการแปรรูปโดยสมบูรณ์เลย ภาคการเมืองและข้าราชการยังคงมีบทบาทและอิทธิพลเหนือรัฐวิสาหกิจทุกแห่งที่ จดทะเบียน และยังคงสภาพ “การผูกขาด” อยู่ไม่น้อย

5. การเปิดเสรีระบบเศรษฐกิจยิ่งขึ้น เป็นทฤษฎีที่ยอมรับกันโดยสากลว่า วิธีการลดคอร์รัปชัน โดยเฉพาะในส่วนของ การซื้อหาความได้เปรียบในภาคเอกชน ก็คือการขจัดเงื่อนไขที่กีดกันการแข่งขัน โดยสมบูรณ์ให้มากที่สุด การส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างกว้างขวาง ลดเงื่อนไขการจำกัดจำนวนใบอนุญาต รวมทั้งเงื่อนไขมาตรฐานผู้เข้าแข่งขัน ให้เหลือเฉพาะที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง

6. ลดการใช้พิจารณาของผู้มีอำนาจรัฐ ยกเลิกการกำหนดราคาที่เป็นกติกากฎเกณฑ์ในตลาดในทางทฤษฎีแล้ว การแข่งขันโดยสมบูรณ์ในกลไกทุนนิยมเสรีเป็นเงื่อนไขขจัดคอร์รัปชันที่ดีที่สุด การกีดกันทางการค้าทุกชนิดรวมทั้งการอ้างชาตินิยมเพื่อกีดกันด้านสัญชาติ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะตกกับนักธุรกิจกลุ่มเล็กเท่านั้น ผู้บริโภคและประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้รับภาระสำหรับกำไรส่วนเกินที่เกิดขึ้น

7. การส่งเสริมองค์การภาคประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์และระบบการทำงานที่ชัดเจนในการต่อต้านคอร์รัปชัน โดยมีทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีกระบวนการที่จะเป็นสุนัขเฝ้าบ้านหรือ 'Watchdog' คอยเป่านกหวีด หรือที่เรียกว่า Whistle Blower ที่กว้างขวาง มีความสามารถในการวิเคราะห์เจาะลึกข้อมูลต่างๆ มีการเผยแพร่และประสานงานกับฝ่ายปราบปรามอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สำนักข่าวเจาะ หรือที่เรียกว่า Investigative Reporter ที่มีความเป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในหลายๆ ประเทศที่ประสบความสำเร็จ ในประเทศเรา สำนักข่าวหลักทั้งหลายยังไม่ค่อยทำหน้าที่นี้นัก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะยังต้องพึ่งอำนาจรัฐและรัฐวิสาหกิจ ในเรื่องสัมปทานหรือรับการสนับสนุนงบประมาณและจัดรายการต่างๆ ในสัดส่วนที่สูง

8. การร่วมมือกับนานาชาติและองค์กรระหว่างประเทศ ในปัจจุบันมีการตื่นตัวอย่างมากทั่วโลกในความร่วมมือเพื่อช่วยขจัดการ คอร์รัปชันในประเทศกำลังพัฒนาและด้วยพัฒนา หลายประเทศได้ออกกฎหมายที่มีบทลงโทษค่อนข้างรุนแรง เช่น สหรัฐ เยอรมัน อังกฤษ ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าหน่วยงานรัฐไทยซื้อสินค้าและบริการโดยตรงจากเอกชนของ ประเทศเหล่านี้ลดลง และมีความร่วมมือกันในหลายๆ ช่องทาง เช่น องค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของความรู้ ประสบการณ์ และเงินทุน เช่น World Bank, ADB, Transparency International, Open Society Institute, Bill & Melinda Gates Foundation เป็นต้น

แผนภาพที่ 1 แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันและการให้สินบน

บทสรุป

การกระทำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรมิชอบ ได้แก่ การเบียดบังทรัพย์สินของทางราชการมาเป็นของตน หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ เช่นเดียวกับการบอกว่าจะให้/รับทรัพย์สินและประโยชน์แก่เจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ โดยครอบคลุมทุกอาชีพ หน้าที่ ทั้งในส่วนกลางและในท้องถิ่นหรือราชการและเอกชน การคอร์รัปชันขนาดเล็กน้อย (Petty corruption) คือ การที่เจ้าหน้าที่รับเงินแม้

จะเป็นจำนวนเงินที่น้อยก็ตาม เพื่อดำเนินการบางอย่างให้กับผู้จ่ายเงิน หรือการคอร์รัปชันขนาดใหญ่ (Big corruption) ซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงนิยมใช้ในรูปแบบของสินบนเพื่อโครงการใหญ่ๆ เช่น ห้าง บริษัทต่างๆ และยังรวมถึงการให้ของขวัญ (Gift) ถือเป็นการคอร์รัปชันอีกประเภทหนึ่ง รวมถึงการให้ตอบแทนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การเชิญไปรับประทานอาหาร เพื่อพยายามสร้างความสัมพันธ์อันไกล

เอกสารอ้างอิง

- AI Energy. (2018). *Anti-Corruption*. [Online] [http : //www.aienergy.co.th/about-us/anti-corruption/](http://www.aienergy.co.th/about-us/anti-corruption/)[31 July 2018]. [In Thai]
- Busakorn Watthanabut. (2018). “Strategy for Cultivating Virtue and Ethic Consciousness towards Sustainable Quality of Life in Educational Institutes at Chiang Mai Province”. *JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES SURIN RAJABHAT UNIVERSITY*, 20 (1) :January-June 2018.
- Chang, Y. N. and Campo-Flores, Filemon. (1980). *Business Policy and Strategy : Text and Cases*. Santa Monica : Goodyear Pub. Co.
- Chonnanee Nathongjue. (2013). *Corruption Problems*. [Online] [http : //sd-group1.blogspot.com/2013/01/53241790.html](http://sd-group1.blogspot.com/2013/01/53241790.html) [31 July 2018] [In Thai]
- Friedrich, C. J. (1963). *Constitutional Government*. New York : McGraw - Hill.
- Heclo, H. Hugh. (1972). “Review Article : Policy Analysis”, *British Journal of Political Science*, 2 (1), January 1972 : 83–108
- Jakree Srijarumethayan. (2018). *Teaching Materials on the Subject of BU 5005 Thai Buddhist Way*. Khon Kaen : Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus. [In Thai]
- Jumpol Nimpanich. (2006). *Policy Analysis, Scope, Concepts, Theory and Sample Cases*. 3rd Edition., Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Knezevich, Stephen J. (1969). *Administration of Public Education*. 2nd edition. New York : Harper & Row.
- McNichols, Thomas J. (1977). *Policy-Making and Executive Action*. 5th edition. New York : McGraw-Hill.
- Office of the Royal Thai Academy. (2011). *Bribe*. [Online] [http : //www.royin.go.th](http://www.royin.go.th) [31 July 2018] [In Thai]
- Rachen Noppanatwongkorn and Natthaphol Nilnoppakun. (2016). “Corruption Solution In Thai Society by Good Governance”. *RTUNC 2016, the 1st National Conference* July 29, 2016 : Ratchathani University
- Stecklein, John E. (1989). *Policy Research : Nature and Approach*. Bangkok : The Association of Research.